

A könyv súlypontja nem az elméleti, hanem a terjedelmesebb gyakorlati részben van, s nem is kívánja a tárgyat kimeríteni, hanem gyakorlati példáival csak utat jelöl és irányt mutat. Rábízta a tanítóra, hogy a maga útját járja. Talán ez épen a kissé veszedelmes és nem kívánatos, mert szerzőnk maga talán még mérsékelt és óvatos az adatok tömegének fölhasználásában, esetleg egy-egy tüzesfejű fiatal német tanító messzebbmenő és téves következtetéseket von le a külföldi németekre vonatkozó anyag bőségéből s nem lévén egészen iskolázott, tiszta politikai látása, esetleg nem kívánatos politikai tendenciákra ragadtathatja magát. Amit a nemzetek és a nagy világ békéje szempontjából, legalább is nagyarányokban, Isten ne adjon.

Szerzőnk könyve egyébként a fontosabb gyakorlati részben, öt fejezetben, igen bő és szép történelmi, földrajzi, néprajzi, irodalmi és statisztikai tudással rendkívül sok becses anyagot hord össze a külföldi németiség (sohasem nevezi kisebbségnek) fogalmáról, a német kivándorlókról a XI. századtól napjainkig, irodalmi és művészeti termékek didaktikai feldolgozását is belevonva tárgyalásaiba. Külön fejezetekben szól a balti németekről, a lengyel korridorról és — ami bennünket különlegesen érdekel, — a magyarországi németekről. Ez utóbbi fejezetnek ezt a címet adja: „Das Deutschtum im Banat“ (A bánáti németek), de azért számadataiban — melyeknek pontossága és pártatlansága külön ellenőrzendő volna, — áttekinti a bánáton kívül az erdélyi, horvátországi, dunántúli, nyugatmagyarországi, felvidéki és az alföldi, vagyis a mai csonkamagyarországi németiséget is. Több térképvázlat, nagy irodalmi apparátus, a sok aprólékoskodás halványon azt érezteti meg velünk, hogy talán túlságosan is nagy ez az érdeklődés és szerelem, és nem is egészen platonikus és önzetlen, mely mai kisebbségeinknek és lakott területeiknek osztályrészül jut a német pedagógiai világ s főleg könyvünk szerzőjének jóvoltából. Adatainak, tárgyalásainak túlságosan kacsintgatási színezete van. Nem szeretnők, ha annak a régi mondásnak újabb alkalmazására volna szükség: „Ments meg, Uram Isten, a barátainktól, az ellenségeinkkel majd végezzünk magunk is!“

Gyulai Agost dr.

KÜLFÖLDI TANITÁSI MOZGALMAK.

(Külföldi folyóiratok nyomán.)

1. **felnevelés oktatása.** Ezt a célt világszerte az iskolán kívüli népművelés szolgálja, mely elnevezés alá tartoznak mindazon szervezetek, melyek az iskolaidő után végzik az általános továbbképzést, feladatuk tehát a társadalom szélesebb rétegeiben a műveltség színvonalának emelése. Ezt a feladatot sokáig politikai pártok és szervezetek, egyházak foglalták le és azt a saját céljaik szolgálatába állították. Ujabbán általános a törekvés, hogy ezt bekapcsolják az állam közművelődési szervezetébe. Az „Internationale Zeitschrift für Erziehung“ utolsó száma a különféle államokban létező ily irányú intézményeket ismerteti.

a) *Az Északamerikai Egyesült Államokban Carnegie amerikai gyáros*

több millió dolláros alapítványt tett a felnőttek oktatásának előmozdítására. A Carnegie alap társaságot alapított (American Association for Adult Education), amely társaság útján hatalmas összegeket fordít a felnőttek oktatására. A társaság 70 szervezetet létesített, amelyek a helyi viszonyok figyelembe vételével megszervezik a szükséges tanfolyamokat. A felnőttek oktatásával megbízott tanítók egyesületet alakítottak, amely megállapította a felnőttek oktatásánál követendő módszert. Több tanítóképző a felnőttek oktatására képez tanítókat.

Maga az állam is nagy összegeket fordít erre a célra. A legnagyobb állami intézmény a mezőgazdák továbbképzésével foglalkozik. 7500 szakképzett vándortanító keresi fel a farmereket otthonukban és tanácsaival segíti a farmert jövedelmezőbb gazdálkodáshoz. A felügyeletet a szövetség államok mezőgazdasági szakosztálya és a mezőgazdasági főiskolák eszközlik, ahonnan a vándortanítók utasításait nyerik. Az évi költségvetés 25 millió dollár, melynek felét a birodalmi földművelésügyi minisztérium, másik felét pedig a szövetséges államok arányosan fedezik. Ezen tiszván szakfeladat mellett gondoskodik a szervezet egyéb tanfolyamokról, zenei vagy színházi szórakoztatásról, stb. Sok esti tanfolyamon tanítanak kézművességet és ezek az esti tanfolyamok nagyon látogatottak. A szervezet gondoskodik megfelelő előadóról, megbeszélések vezetőiről, erre a célra ma már több mint 300 ezer képzett előadó van beszerelve. A legtöbb ipartelepnek is megvan az esti iskolája, ahol főképen az illető iparban szükséges speciális készségeket tanítják, de tanítanak mindent, ami alkalmas a munkás életszínvonalának emelésére.

A birodalmi kormány másik intézménye, amelyik az általános népművelést intézi, a munkatáborszervezet, amely első sorban fiatalok munkanélkülieket vesz pártfogásba. A munkatáborok nevelési eredményei igen jelentősek. Első sorban közmunkát végeznek; útpítést, talajjavítást. Mivel e munkálatok megfelelő szakemberek vezetése mellett folynak, így a fiatalokúakra hasznos, tanulságos élményt jelentenek. Gondoskodás történik azonban arról is, hogy a táborban levők bizonyos kézművességet is megtanuljanak és magasabb elméleti képzésben is részesüljenek. Analfabéták itt megtanulnak írni-olvasni, akik nem tudnak jól angolul, itt a nyelvet tökéletesen megtanulják. Természetesen a szabad időre szórakozásról is gondoskodnak.

Érdekesen állította Amerika a népművelés szolgálatába az értelmi munkanélkülieket. 1937-ben 35.000 nagyrészt munkanélküli tanítót foglalkoztattak a felnőttek oktatásánál. Állásnélküli színészeket, más értelmi képzésűeket állítottak munkába, hogy saját szakmájukkal hozzájáruljanak a tömeg továbbképzéshez, üdüléséhez, szórakozásához és lelki épüléséhez. Az így rendezett ingyenes tanfolyamokon 1.300.000 hallgató vett részt, amibe az ingyenes hangversenyek, színházi előadások, műkiállítások látogatói nincsenek beleszámítva.

Érdekes szerve az amerikai népművelésnek az ú. n. „Nyilvános Fórum”. A helyi iskolai hatóságok a központtól nyert anyagi támogatással szervezik meg a fórumokat, ahol a felnőttek este az iskolában gyülekezve napi kérdéseket vitatnak meg, napi politikát megbeszélnek. Igen kiválóan

képzett szakemberek, férfiak és nők szerepelnek mint előadók vagy vita-rendezők.

Az amerikai könyvtárakat és múzeumokat is a népművelés szolgálataiba állították. A könyvtárak gondoskodnak tanácsadókról, akik a hozzáférőknek megadják a kívánt tanácsot, megfelelő irodalmat ajánlanak. A múzeumokat kellő félfírásokkal látták el, ezenkívül vezetőket és magyarázókat alkalmaztak. Az amerikai könyvtárak az ú. n. „Olvasható könyvek” megteremtésére széleskörű mozgalmat indítottak. Írókból, pszichológusokból, pedagógusokból és könyvkiadókból bizottságot alakítottak azzal a megbízással, hogyan lehetne olvasásra bírni azt a népréteget, amelyik tud olvasni és mégsem olvas. Olcsó, könnyen kezelhető és érthető könyveket akarnak szerkeszteni, mert azt hiszik, az emberek ezen milliót azért nem lehet olvasásra szoktani, mert nincsenek megfelelő könyvek.

Az amerikai felnőttek oktatása gondoskodik a szülők tanításáról is. Ma már széles népmozgalommá vált, megbeszéléseken, tanfolyamokon oktatják a szülőket a gyermek ápolására és helyes nevelésére. Rendszerint az iskolákkal kapcsolatban szerveznek egyesületeket, amelyek az előadásokat és megbeszéléseket rendezik. Megfelelő szakemberekről a hatóság gondoskodik.

b) *Olaszországban* a felnőttek oktatásáról az ú. n. *Dopolavoro* gondoskodik. Ezzel az intézménnyel folyóiratunkban *Sterio Leonidasz* foglalkozott részletesen.¹ Ezuttal tehát csak a múlt évi munkáját ismertetjük. Olaszország különböző részeiben 2032 szakszerű továbbképző tanfolyamot rendezett, melyeket 95.020 hallgató látogatott. Számos néprajzi, fotográfiai és népművészeti kiállítást rendezett. Megszervezett 6742 munkaközösséget politikai, szociális, szervezeti, technikai és egészségügyi kérdések megbeszélésére. A sport minden ágából (könnyű és nehéz atlétika, evezés, torna, kosárlabda, boxolás, vívás, tenisz, céllövés) 30,525 versenyt rendezett. Zenei téren is számottevőt végeztek. 6262 zenekart szerveztek 146.195 taggal; ezek 99,347 hangversenyt adtak. Városok drámai és lírai színházai vasárnap este a *dopolavoro* rendezésében tartották előadásaikat, ezekre a tagokat a vidékről külön vonatok hozták a városba. Közel 20.000 ilyen színi előadást rendeztek.

A *dopolavoro* népkönyvtárai ezidén 8532-re szaporodott, közel 2 millió könyvvel.

c) *Németországban* a már többször ismertetett ifjúsági alakulatokon kívül, a felnőttek oktatásában különösen két intézmény játszik fontos szerepet: az esti népfőiskola és a népkönyvtár.

Az *esti népfőiskolákon* a leggyakrabban előforduló előadócsoportok: a szülőföld ismertetése, a népállam, a Führer békeműve és a nagyvilág stb. Ezen főcsoportok keretébe illesztik belé egyes előadásokra vagy előadás-sorozatokra a megfelelő tárgyi köröket. Az előadásokat kirándulásokkal, gyűjtemények látogatásával, utazásokkal, alkalmi felolvasásokkal egészítik ki. Az esti népfőiskola a városok jellegzetes intézménye, falukon esti özszejöveteleket rendeznek, ahol munkaközösségekben beszélgetnek a község szociális és gazdasági helyzetéről, történetéről, jelentékeny polgáraitól és

¹ A Cselekvés Iskolája V. évf. 314 l.

így ezek a megbeszélések megteremtik a község krónikáját. Ezeket az össze-
jöveteleket, a község erkölcsi és anyagi támogatásával, a község vezetői ren-
dezik. Ugy a városi mint a falusi népművelés fölött a birodalmi nevelés-
ügyi miniszter gyakorolja a főfelügyeletet. Hogy az egyes szervezetek között
az összhangot biztosítsák, megszervezték a „Reichsarbeitsgemeinschaft für
Erwachsenenbildung“ című szervet, melynek feladata a cél minél tökélete-
sebb megvalósítását előmozdítani.

A másik intézmény a *népkönyvtár* szervezet. A népkönyvtárak a múlt-
ban a községek kezelésében állottak, hiányzott nemcsak az egységes szer-
vezet, hanem a szakszerű kezelés is. A birodalmi nevelésügyi miniszter most
kiadta a „Reichsrichtlinien für das Volksbücherwesen“ című rendeletet, mely
a birodalom népkönyvtárainak egységes szabályozását rendezi. Minden 500
lakosu község köteles népkönyvtárat létesíteni és fenntartani. A rendelet megál-
szére. A szakfelügyeletet a tanfelügyelőségeknél szervezett állami népkönyv-
tári állomás eszközli, ennek vezetője szakképzett könyvtáros. Ez segíti a
községeket a könyvtárak felállításánál, kezelésénél, a könyvek beszerzésé-
nél és elrendezésénél. A főfelügyeletet a miniszternek alárendelt lipcei köz-
ponti szerv gyakorolja. Ez a lipcei hivatal gondoskodik egységesen az
egész birodalomban a könyvek beszerzéséről és kötéséről is.

d) *Dánia és Svédország.* Ezekben az országokban a felnőttek oktatását
közel 100 év óta a népfőiskola eszközli. Dániában közel 80 népfőiskola tö-
rekszik első sorban a paraszt ifjúság műveltségi színvonalát emelni és őket
nemzeti és gyakorlati irányban nevelni. A népfőiskolák hatása Dániában
igen szembetűnő, amennyiben intenzívebb mezőgazdasági kultúrára oktatták
a gazda ifjakat és Dánia mezőgazdaságát teljesen átalakították. A dán
mezőgazdák a keveset jövedelmező szemtermés mellett élénk állattenyészté-
st, tejtermelést űznek, ezzel soktagú családnak is megszerzik nemcsak a
szükségeket, de a jólétet is.

A svéd népfőiskolák szintén első sorban a földművesek továbbkép-
zését szolgálják. A népfőiskolákat kiscgazdákból alakult egyesületek alapít-
ják és a tagsági díjakból tartják fenn azokat. A tagsági díjakat tekin-
télyes megyei és állami anyagi támogatás egészíti ki. Az állami felügyeletet
egy erre kinevezett tanfelügyelő látja el.

2. Az Északamerikai Egyesült államok nevelésügye. A genfi Nemzetközi
Hivatal ezidei évkönyve közli többek között az Egyesült Államok kormá-
nyának jelentését. Az Egyesült Államokban nincsen egységes nemzeti ne-
velési rendszer. A szövetségi alkotmány szabad kezet enged a 48 tagállam
mindegyikének iskolarendszerének megállapításánál. A szövetséges államok
viszont ezt a szabadságot, a költségek nagy részével együtt, áthárítják a
községekre és városokra. Egyes egyházak, különösen a római katolikus
egyház is tart fenn iskolákat, első sorban elemi iskolákat, ritkán közép-
iskolákat, sőt collégeket is.

A *népiskolára* vonatkozólag a jelentés kiemeli, hogy a falusi isko-
lákból is mindinkább szaporodnak azok a tanítók, akik az iskolázás 12 éve
után, még két éves tanítói akadémiát is végeztek. Ezt a tényt a jelentés
nagy eredményként emeli ki, mert a nagy szabadság mellett, egyes álla-

mokban az elemi iskolai tanítók nagy része, alig rendelkezik a középiskolai végzettséget meghaladó képzettséggel.

A középiskolákban 1937-ben több mint egy millió tanuló tette le a záróvizsgát, ami azt jelenti, hogy a 18 éves ifjaknak a fele szerezte meg ezt a bizonyítványt, vagyis az amerikai ifjúság fele 12 évig tartó iskolázáson ment keresztül.

A jelentés kiemeli azokat a nehézségeket, melyeket az egyes szövetséges államok tantervei között mutatkozó nagy eltérések okoznak. A nehézségek főként akkor jelentkeznek, ha valamelyik állam tanulója más állam főiskolájába akar beiratkozni. A tantervek egységesítése nagyon fontos volna, hogy az egyes államok főiskolái kölcsönösen elismerjék a középiskolák záróbizonyítványát. Ez ma nincs így. A nagy decentralizáció következtében az ilyen reform keresztülvitele, bármennyire kívánják is azt az érdekeltek, sőt az illetékes tényezők is, mégis nagyon nehéz. A szövetségi kormányban nincsen a közoktatásnak tárcája, nincsen meg tehát a központi szerv, amelyik az ilyen rendelkezést általános érvénnyel kiadhatná. A Nemzeti Nevelési Egyesület középiskolai osztálya tett erre vonatkozólag javaslatot. A jelentés azt a reményét fejezi ki, hogy mielőbb meg lesz az Egyesült Államoknak az egységes középiskolai tanterve.

A szakiskolák különleges helyzetben vannak. Míg az oktatásügy minden más ága a tagállamok hatáskörébe tartozik, addig a szakiskolákra vonatkozólag sajátos szövetségi program van. 1936-ban a nemzeti kongresszus határozatot fogadott el, mely a szakoktatásnak egységes szervezetét állapítja meg. A szakiskolák azóta igen nagy fejlődést mutatnak és ebben az évben 10 millió dollárral többet költöttek a szakoktatásra mint 1935-ben. A törvény a szakoktatást kiterjesztette az áruelosztásban foglalkoztatottak kiképzésére is. Ezen szakiskolák tantárgyai: eladási módszerek a nagy- és kiskereskedelemben, bizományi vételek és eladások, áruismeret stb. Így gondoskodnak a kereskedelmi alkalmazottak, önálló kereskedők és farmerek szakszerű kiképzéséről.

3) **Az új német középiskolák tanterve és utasítása.** Rust német birodalmi nevelésügyi miniszter most adta ki „*Erziehung und Unterricht in der Höheren Schule*“ címen egy 265 oldalas könyvben a középiskolák új tantervét és utasítását, amely a folyó tanév elején életbe is lépett. A tantervet kísérő miniszteri rendelet összefoglalja az utolsó évben a középiskolák rendszerében beállott változásokat:

a) Fontos népesedési politikai okokból az eddigi 9 évfolyamos középiskolát 8 évfolyamra szállították le.

b) A középiskolák céljuknak megfelelően elvben teljes 8 osztályú iskolák, amelyek az elemi iskola negyedik illetőleg a hatodik osztályához kapcsolódnak. Hogy a tehetséges vidéki ifjúságnak megkönnyítsék a középiskolák látogatását, ilyen helyeken engedélyeznek nem teljes középiskolákat u. n. „Zubringerschule“-t. Ezek az iskolák 2—5 évfolyamosok lehetnek és valamelyik közeli teljes középiskolához csatlakoznak.

c) A fiúk és leányok együttes tanítása ellenkezik a nemzeti szocialista elvekkel, azért koedukált iskolát nem engedélyeznek.

d) A középiskola főalakja az *Oberschule*, az elemi iskola IV. osztályához kapcsolódik, de kivételesen fölvehető az elemi iskola III. osztályát végzett tehetséges tanulók is. Kötelező nyelv az I. osztálytól az angol a III. osztálytól a latinnyelv. Hogy a tanulónál később jelentkező hajlamok figyelembe vehetők legyenek, a felső tagozat (VI.—VIII. osztály) tanulói két csoportra oszlanak: mennyiség-tan-tudományi és nyelvi csoportra. Közös tárgyak mellett a tanulók egy része mélyebb természettudományi, másik része mélyebb nyelvi kiképzésben részesül. A nyelvi csoport második élő idegen nyelvet is tanul. A leányiskolákban a felső tagozat nyelvi és háztartási csoportra oszlik. A háztartási csoport csak angol nyelvet tanul, de tanulják a női hivatás fontos tárgyait.

e) Testileg és szellemileg jól fejlett falusi gyermekek számára megszervezték az *Oberschule* másik alakját az *Aufbauschule*-t. Ez tulajdonképpen szintén 8 osztályú középiskola, de a III. osztálynál kezdődik, tanulóit az elemi iskola IV. osztályából veszi föl. A tárgyak egyébként ugyanazok mint az *Oberschule*-ben, de a felső tagozat nem tagozódik szét.

f) A középiskolák másik alakja a *gimnázium*, szintén 8 osztályú és felső tagozatában is egységes. Kötelező nyelv az I. osztályban a latin a III. osztályban a görög és az V. osztályban az angol nyelv. Leánygimnáziumok nincsenek. A meglevők átalakulnak *Oberschule*-vé vagy *Frauenschule*-vé.

g) A tanulók száma az I. és II. osztályban 40-nél, a III.—V. osztályban 35-nél és a VI.—VIII. osztályban 25-nél több nem lehet.

h) A VIII. osztály után minden középiskolában érettségi vizsgát tesznek a tanulók, az érettségi bizonyítványok teljesen egyenlő értékűek.

i) A heti órák száma az egyes osztályokban 32 és 37 között váltakozik. Az órák 45 percesek. Az órarendet úgy kell beosztani, hogy a tanítás 6 délutáni órában befejezést nyerjen. Délutáni tanítás csak a bennlakással egybekötött iskolákban van megengedve.

j) A felső osztályok tagozásával kötelező a munkaközösségek, amelyek a csoportosításnak megfelelően mennyiség-természettudományiak vagy nyelvi. A munkaközösségek elvileg kötelezőek, de az iskola vezetője különleges viszonyok alapján egyes tanulókat a munkaközösségből kizárhat.

A tantervhez adott óraterv a következőképpen csoportosítja a kötelező tantárgyakat:

I. Testnevelés.

II. Német nemzeti tárgyak: német nyelv, történet, földrajz, rajz- és művészeti nevelés, zene.

III. Természettudomány és matematika: Biológia, kémia, fizika, matematika.

VI. Idegen nyelvek: angol, latin, görög.

V. A női hivatás tárgyai: főzés, házi- és kerti munka, kézimunka, egészség-tan és betegápolás, foglalkozástan, szolgálat a csecsemőotthonban, gyermekkertben, családban.

VI. Hittan.

Az órák e tárgycsoportok között a következőképpen oszlanak meg:

	Oberschule fiúk		Lányok		gimnázium
	természettud.	nyelvi	háztartási	nyelvi	
I.	14·7 ^o / _o	14·7 ^o / _o	11·5 ^o / _o	14·2 ^o / _o	14·3 ^o / _o
II.	37	37	38·1	40·8	34·8
III.	23·1	18·7	20	20·8	19
IV.	17·6	22	10	15·8	27·6
V.	—	—	16	3·8	—
VI.	4·4	4·4	4·4	4·6	4·3

Az egyes tantárgyak szereplése a tantervben és utasításban:

Német nyelv. Óraszámok:

Oberschule és gimnázium; 5, 4, 4, 4, 4, 4, 4 összesen 33 óra.

Aufbauschule: 5, 5, 4, 4, 4, 4 összesen 26 óra.

Egészen újszerű a tanítandó anyag tagozása az egyes osztályokban. Kivonatossan közlöm az I. osztály anyagát.

I. *Beszédre való nevelés.*

Beszéd- és hallási gyakorlatok. Rossz szokások, beszédbeli hibák megfigyelése és kiküszöbölése. Alkalmilag egyes nehezebb szavak és mondatok karban mondatása. Sebességgyakorlatok. A lélekzés beosztása, a helyes kilélekzés gyakorlása, az értelmetlen kényszerszünetek elkerülése.

Olvasási gyakorlatok. Értelmes olvasás. Nem kiabálva, a kellő szünetek betartása.

Előadókészség gyakorlása. Kisebb költemények és prózák előadása, beszélgetés formában is. Kisebb jelenetek, lehetőleg bábszínház alkalmazásával.

Szövegi kifejezési gyakorlatok. Szabadonválasztott megfigyelésekhez kötött kifejezési gyakorlatok: zaj és hang, mozgások és taglejtések, eszközök és cselekvések. Szókincsgyakorlatok látási, hallási és tapintási érzetekre.

Szabad beszédgyakorlatok. Saját megfigyelésekről szabadon előadott kisebb jelentések. Átélt élmények elbeszélése az osztály előtt állva.

II. *Írásra való nevelés.*

Gyakorlatok a helyesírásban és az írásjelek alkalmazásában. Írás diktálás után, írásfegyelemre szoktatás, a kifejezési gyakorlatokkal kapcsolatban a tájsházról való leszoktatás. Az írásjelek: pont, vessző, kérdőjel önállóan helyeztessenek el.

Írásbeli kifejezési gyakorlatok szorosan a szóbeli gyakorlatokhoz és a helyesírási gyakorlatokhoz kapcsolva. Szókincsgyakorlatok.

Fogalmazás. Saját megfigyelések leírása. Kisebb élmények és képzeletbeli elbeszélések leírása.

III. *Nyelvtan.* Az egyszerű bővített mondat. A szófajok és a fontosabb mondatrészek, különösen az ige és az állítmány. Alaktan: ragozás, cselekvő és szenvedő alak. Jelentőalak, parancsolóalak. A főmondatok fajai.

Nyelvismeret. Családi nevek, állati- és növénynevek. Képletes kifejezések és szólásformák. Humor a szidásnál és ingerkedésnél.

IV. *Írásbeli dolgozatok.* 12 egyórás iskolai dolgozat, 13 diktálás.

Olvasmányok: A gyermek szűkebb környezetében: A gyermek környezete. Játék és munka a háznál és az iskolában. — A gyermek élete otthon és a házon kívül. — Apa és anya a munkában, a családról való gondozás-

ban. A család többi tagja, a rokonság. — Bátor német férfiak, nők, ifjak és leányok régebben és ma. — Vig emberek. — Képek a népi életből az új birodalomban, fiatal legények és leányok, ünnepek. — Elbeszélések a világháborúból és a nemzeti szociálista hareből.

Ugyanez a tagozás végig a nyolc osztályon. Természetesen minden rész-nél látható a haladás. Az irodalmi olvasmányok a IV. osztályban kezdődnek Schiller: Wilhelm Tell-jével, az V. osztályban Schiller: Die Jungfrau von Orleans, és így tovább Schiller mind a 8 osztályban szerepel. A VI. osztálytól kezdve szerepelnek még a kötelező olvasmányoknál Kleist, Goethe, Lessing, Hebbel, Wolfram von Eschenbach és minden osztályban 1—2 munka az újabb irodalomból. A IV. osztályban 5 kétórás iskolai és 4 házi dolgozat van. Az V. osztályban 3 kétórás és 3 háromórás iskolai és 2 házi dolgozat, a IV. osztályban 4 négyórás iskolai és 2 nagyobb házi dolgozat, a VII. osztályban mint a VI-ban és a VIII. osztályban 3 ötórás iskolai, 2 nagyobb házi dolgozat van előírva.

Történelem. Óraszámok:

Oberschule és gimnázium: 1, 3, 3, 3, 3, 3, 3, 3 összesen 22 óra

Aufbauschule 4, 3, 3, 3, 3, 3 összesen 19 óra

A történelem tehát az első osztályban kezdődik és két turnusban I—V. és VI—VIII. osztályokban kétszer átveszik a német történelmet a legrégebb kortól a legújabb eseményekig. Világtörténelmi eseményeket csak akkor tárgyalnak, ha az valami összefüggésben van a német történettel. Az anyagot a tanterv igen részletesen sorolja fel, úgy hogy minden kétséget kizár úgy az anyagra, mint a tárgyalás módjára nézve. Az utasítás közli a betanulandó évszámokat.

I. osztályban csak történeti elbeszélések képezik az anyagot. Az elbeszélésekben mindig valamelyik népszerű nagy ember szerepel, főképen az újabb időkben, esetleg a jelenből. Az elbeszéléseknek nem kell okszerűen összefüggniök egymással. A tanterv felsorolja az elbeszélésekben szereplő nagy embereket: Hitler, Hindenburg, Bismark, Hofer András, Nagy Frigyes, Mária Terézia stb.

II. osztály a német nép története a legrégebb időktől Nagy Károly császárig.

III. osztály. Az első birodalom megalapításától 1648-ig.

IV. osztály. 1648-tól 1871-ig.

V. osztály. 1871-től a jelenkorig. Részletesen tárgyalja a világháború előzményeit, a német külpolitikát 1890-től 1914-ig, a világháború fontosabb eseményeit, a versaillesi diktatótumot, annak gazdasági, politikai, népi és erkölcsi következményeit és végül a III. Birodalom keletkezését.

A VI. VII. VIII. osztályokban újra tanulják a német történelmet világtörténelmi vonatkozásokkal, a legrégebb kortól a legújabb időkig.

A módszerre vonatkozólag az Utasítás úgy intézkedik, hogy ahol lehet a történettánnításnak a szülőföld történetéből kell kiindulnia, ebből kell a nép történetének kialakulnia. *A német történelmhez tartozik, a német határon kívül élő németiség története is.*

Hogy a politika-történelmi megértést előkészítsék, az ifjúságnak a mai

politikai történések átélését fel kell használni. Azért a történettanítás feladatai közé tartozik, hogy fontos politikai napi eseményekre felhívja a tanulók figyelmét.

Az anyag elsajátítására vonatkozólag a házi előkészülést tartja az Utasítás fontosnak. A tanárnak meg kell győződnie, hogy a tanuló megértette és elsajátította-e az anyagot. Az alsóbb osztályokban az anyag kikérdezésével, vagy osztálybeszélgetéssel történhetik ez. A közép és felső fokon, már a házi feladat előkészítésénél bizonyos szempontok és kérdések köré csoportosítja az anyagot. Az utasítás egyenesen megtiltja a történettanításnak azt a formáját, ami abból áll, hogy az óra elején a tanulók a tankönyvből feladott anyagot elmondják, azután a tanár közli velük az új anyagot, a tankönyvből az új anyagot felolvassák és az így átvett anyagot feladja otthoni megtanulására. Az Utasítás felsorolja azokat a szempontokat, melyek alkalmasak arra, hogy a történeti anyagot elmélyítse. Ilyen szempontok: összehasonlítás, ellentét, ok és hatás; az egyes esemény beosztása nagyobb összefüggésekbe, vonatkoztatás a jelen eseményeire.

Földrajz. Óraszámok:

Oberschule és gimnázium: 2, 2, 2, 2, 2, 2, 2 összesen 16 óra,

Aufbauschule: 2, 2, 2, 2, 2 összesen 12 óra.

A földrajz is szerepel minden osztályban. A tanterv az anyagot itt is nagyon részletezi. Az I. osztályban Németország. Térkép-olvasás. Egyszerű eszközök az irány meghatározására. A földgömb. Időjárás. A II. osztályban Európa. Egyszerű vázlatok elkészítése. Térkép-olvasás. Időjárás. Megfigyelések. A III. és IV. osztályban a többi földrész és a világtengerek. A német gyarmatbirtokok. A Föld mint világtest. A Föld mozgása. Térkép-olvasás. Az V. osztályban ismét Németország. A VI. osztályban a föld mint élettér. A VII. osztályban a föld állami és gazdasági alakulása. A VIII. osztályban német nép és német ország. A Németbirodalom világhelyzete.

A módszerre vonatkozólag az Utasítás megjegyzi, hogy minden fokon a szemléletből és élményből kell kiindulni. A tanításnak tehát meg kell kísérelni a tanítást a szülőföld tapasztalataihoz kötni. Sok földrajzi jelenséghez nyújt példát a szülőföld, amit felhasználhat a tanítás.

4. Az iskolai bizonyítványok értéke. Általános felfogás, hogy az élet ritkán igazolja az iskolai bizonyítványt és a kitűnő iskolai teljesítménytől nem lehet az életben is kiváló teljesítményekre következtetni, sőt igen gyakran az iskolában a leggyengébb tanulók, az életben a legjobban boldogulnak. Ez a hit azóta ismét napirenden van, amióta kitűnt, hogy a kiváló magyar Nóbeldíjasunk a középiskolában csak elégséges tanuló volt, Göteborgban (Svédország) erre vonatkozólag vizsgálatokat végeztek. A vizsgálat 45 évre és pedig az 1865—1909 évekre terjedő évjáratokra vonatkozott. A vizsgálat kétségtelenül megállapította, hogy a tanuló — nagyon kevés kivétellel — az életben is annál jobban boldogul, minél kiválóbb eredményeket mutatott fel iskolai tanulmányaival, ez a szabály kivétel nélkül minden pályára vonatkozik. A kevés kivétel csak erősíti a szabályt. Ezen idő alatt 64 tanuló kitüntetéssel tette le az érettségi vizsgálatokat és ezek közül csak egy nem boldogult az életben. A jeles értetteknek 750/0-a kiváló

sikereket ért el az életben is. 550 elégséges tanulóból csak 10% vált ki, ezek közül kettő püspök, egy pedig vezérigazgató lett. A vizsgálat azt is kimutatta, hogy az egyes tantárgyakban kapott osztályzat és a pályán való előmenetel között is megvan a szoros összefüggés. Így azok, akikből kiváló orvos vagy mérnök lett, jeles osztályzatot kaptak a természettudományokból és matematikából.

5. **Munkatábor Romániában.** A román munkaszolgálat főfelügyelőse érdekes statisztikát közöl a múlt évben teljesített munkákról. A statisztika szerint 2140 munkaközpont működött, ahol 203,035 egyén dolgozott. A beutaltak többek között katonai kiképzést is nyertek, amit 369 tényleges és 2412 tartalékos tiszttel vezetett. Az elméleti és katonai kiképzésen kívül elvégzett a következő munkálatokat: 1310 km új útmenti árkot ástak, 1485 km ilyen árkot tisztítottak, 1131 km útát egyengettek, 58 km útát köveztek, 138 km új útát építettek, 1815 hidat javítottak, 3626 hektár legelőt tisztítottak, 646 különböző új ültetvényt telepítettek, 215 hektár faiskolát létesítettek, 379,230 gyümölcsfát tisztítottak, 781 kutat ástak és tisztítottak, 69 játék- és löteret létesítettek, 783 hadiözvegy és hadiárva gazdaságában segítettek, 288 templomot javítottak, 686 temetőt rendbehozta, 14 iskolaépületet kijavítottak, 32 úti keresztet állítottak, 64.000 m kerítést készítettek, 520.000 téglát vertek, 7240 m vízfolyást szabályoztak, 2407 fürdőmedencét kiástak és 5600 m telefonvonalat húztak.

6. **A francia középiskolák próbaosztálya.** Folyóiratunk múlt évi 5-6. számának 299 oldalán ismertettük a francia középiskolák első osztályából tervezett „Classe d' Orientation“-t, hogy a középiskolákba iratkozott tanulókat egy évig megfigyeljék és az évi tapasztalatok alapján megállapítsák, hogy alkalmas-e középiskolai tanulmányokra illetőleg, hogy további tanulmányokban helyes irányba tereljék. Habár a múlt iskolaévben 120 ilyen osztályt jelöltek ki kísérletképpen, az eredmény még ismeretlen, de a terv máris sok vitára adott alkalmat. A francia L'Information Pédagogique című folyóiratban *Monod* a nemzeti nevelés főfelügyelője védi a próbaosztály elgondolását. Ismerteti azokat a nehézségeket, amely előtt a 11 éves tanulók szülei állanak, amikor az iskolafaj megválasztásával a gyermek jövő pályája fölött kell dönteniük. A legtöbb esetben hibás a választás. Rendszerint megrohanják a gimnáziumokat és ha ez így folytatódik tovább, akkor a francia társadalom idővel csupa orvosból, ügyvédből és mérnökből fog állani. Hiszen a múlt tanév végén csak Párisban több mint 20.000 ifjú jelentkezett érettségi vizsgálatra és a miniszteriumokban halomban fekszenek az egyetemet végzettek kérvényei, akik részére egyáltalában nincsen elhelyezkedési lehetőség.

Ezen az állapoton az iskoláknak kell segíteni. Mielőtt a tanuló az iskolafajt megválasztaná, komoly megfigyelés alá kell venni és az egyévi megfigyelés alapján tárgyalják meg a szülőkkel, hogy milyen irányban haladjon a tanuló tovább. Nem az egyéni szabadság korlátozásáról, hanem tisztán csak tanácsadásról van szó. A próbaév alatt a tanulót egyénenként figyelik és a vezetett egyéni lapok megbízható képet nyújtanak minden

egy tanulóról. Pontos útbaigazítást adnak a tanuló ismereteire és az ismeretekben mutatkozó hézagokra is, megállapítják a figyelem fokát és tartamát, az ítélet gyorsaságát, a fantázia gazdagságát vagy szegénységét. Észre veszik a művészi, vizsgálódó vagy technikai tehetségeket és így meg lehet látni a jövő ügyes kereskedőjét, iparosát, vagy esetleg lateinerét. Ennek megfelelően utalják a tanulót a középiskola három irányának egyikébe. Különös súlyt helyeznek a tehetségek kiválasztására, ezeket minden eszközzel támogatják, hogy tehetségüknek megfelelő iskolába jussanak.

A cikk írója látja természetesen a nehézségeket is, amit különösen az osztály kétféle feladata ró a tanárra. A tanítás és gondos, mindenre kiterjedő megfigyelés a tanártól nagymértékű türelmet, okosságot és lélektani ismereteket kíván. Szabályokat erre a feladatra felállítani nem lehet, de azért bizonyos elveket be kell tartani:

a) Az eljárás ebben az osztályban csak egyéni lehet, népes osztályban tehát a célt elérni nem lehet. A tanulók száma maximálisan 25-ben van megállapítva.

b) Az ilyen osztályban lehetőleg kevés tanár tanítson, egy tanárnak tehát lehető sok tárgyat kell kiosztani.

c) A módszer cselekvő legyen, ha a tanuló passzív viselkedik az osztályban, akkor róla alapos véleményt alkotni nem lehet.

d) A tanításnak egyöntenűnek kell lenni. Azért ebben az osztályban tanító tanárok hetenként egyszer összejönnek megbeszélik az elmúlt hét eseményeit és elkészítik a jövő hét tervezetét.

Szenes Adolf

LAPSZEMLE.

Az Orsz. Középiskolai Tanáregyesületi Közlöny 1938. évi május—júniusi számában *Krecsényi Dezső* „*A gimnáziumi új magyar tanterv elvi hátterét*” ismerteti. A változtatás egyik oka irodalomismeretünk gazdagodása és szemléleti változása. Másik ok az életszerűség követelménye, amely a stilsztika, retorika és poétika már-már külön, önálló, önmagáért való életét megszünteti. A mű fontos a maga egészében, de nem egyszerűen stilsztikai, retorikai, vagy poetikai szemelvény. Harmadik szempont volt a szelekció hatályossá tétele, vagyis a tanulásra alkalmatlanok felismerésének kérdése és az alkalmasok részére magasabb szellemi műveltséget adó minőségi változás. Negyedik szempont a nemzetnevelés, amelyet a mai kor az eddiginél fokozottabb mértékben követel meg az iskolától. *Dr. Benisch Artur* a Statisztikai Hivatal adatait ismerteti és a számokhoz fűződő megfontolásokat közli (Magyarország óvó- és oktatószemélyzetének stilsztikája az 1934/35. tanévben.). A polgári iskoláknál a fejlődés mérsékelt 1924 óta. Egészségtelen, hogy a polgári fiúiskolákban még mindig sok a nótanár, 74 polgári iskolai képesítésű tanár működik középiskolánál, 255 elemi iskolánál. Viszont polgári iskolában tanít 381 középiskolai képesítésű tanár. Még több, főként a középiskolai.